

Korset och Kronan

Nr 151/2023

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

Israel och de yttersta tingen (5)

Vår lutherska bekännelse avvisar med
rätta läran om ett jordiskt tusenårsrike
(kiliasm eller millennialism). Augsburgska
bekännelsen (CA) lär:

CA 17. Om Kristi återkomst till domen

Det lärs också att vår herre Jesus Kristus skall
komma tillbaka till domen på den yttersta dagen.
Då skall han uppväcka alla döda. De troende och
utvalda skall han ge evigt liv och glädje, men de
gudlösa människorna och djävulen skall bli
fördömda med eviga straff.

Därför förkastas omdöparna som lär att
djavulen och de fördömda människorna inte skall
få evig pina och plåga.

Här fördöms också vissa judiska läror som
också förekommer nu. De går ut på att de heliga
och fromma före uppståndelsen skall ha ett
världsligt rike, då alla gudlösa skall förgöras.

(Min övers. från tyska originaltexten)

Kyrkblad för S:t Martins och S:t
Petri församlingar, Evangelisk-Lutherska
Kyrkan i Sverige. Red. Sten Rydh.
Nr 151, 24 november 2023.

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

CA lär alltså att Kristus endast kommer
tillbaka *en* gång efter sin uppståndelse och
himmelfärd, till den yttersta domen.
Läran om ett jordiskt tusenårsrike förkastas
här. Jfr Hebr. 9:27.

Detta ställe lyder:

*Och liksom människan måste dö en gång och
sedan dömas, så blev Kristus offerad en gång för att
bära mångas synder. Och han ska träda fram en
andra gång, inte för att bära synd utan för att
frälsa dem som väntar på honom (Hebr. 9:27f).*

Bibeln talar alltså klart om att Jesus bara
kommer tillbaka till jorden en gång efter
sin uppståndelse och himmelfärd. Första
gången han kom till jorden var när han
blev människa och lät sig födas av jungfru
Maria. Den **andra gången** som Hebréer-
brevets här nämner är Kristi återkomst till
domen då han skall visa sig för alla
människor. Om denna återkomst sade
änglarna vid Jesu himmelfärd:

*Denne Jesus som togs upp från er till himlen,
han ska komma tillbaka på samma sätt som ni såg
honom stiga upp till himlen (Apg. 1:11).*

Jesus själv talar vid flera tillfällen om sin
återkomst. Det skall bli en uppenbar och

synlig återkomst som alla människor i världen får uppleva:

Strax efter de dagarnas nöd ska solen förmörkas och månen inte längre ge sitt sken. Stjärnorna ska falla från himlen, och himlens makter ska skakas. Då ska Människosonens tecken synas på himlen, och jordens alla folk ska jämra sig när de ser Människosonen komma på himlens moln med stor makt och härlighet. Med starkt basunljud ska han sända ut sina änglar, och de ska samla hans utvalda från de fyra väderstrecken, från himlens ena ände till den andra (Matt. 24:29-31).

Här finns definitivt inte plats för något jordiskt tusenårsrike, varken före eller efter Jesu ankomst. Den bibliska läran är alltså, att kyrkans tid så som den är idag fortsätter fram till den yttersta dagen. Då kommer plötsligt Jesus tillbaka på himlens skyar med stor makt och härlighet.

Den yttersta domen

I fortsättningen hos Matteus och på andra ställen står det att alla döda skall uppväckas, både onda och goda, och så skall alla samlas inför Kristus till den yttersta domen. Jesu säger:

När Människosonen kommer i sin härlighet och alla änglar med honom, då ska han sätta sig på sin härlighets tron. Och alla folk ska samlas inför honom, och han ska skilja dem från varandra som herden skiljer fåren från getterna. Och han ska ställa fåren på sin högra sida och getterna på den vänstra (Matt. 25:31ff).

Att det här inte är fråga om en rättfärdiggörelse på grund av de goda gärningarna står klart genom att Jesus redan från början säger till fåren på högra sidan:

Kom, ni min Fars välsignade, och ta emot det rike som stått berett för er sedan världens skapelse (v 34).

Detta är Guds nåderike där alla som har trott på Kristi försoning kallas Kristi får. Detta kan jämföras med orden om fåren och herden:

Jag är den gode herden. Jag känner mina får, och mina får känner mig, liksom Fadern känner

mig och jag känner Fadern. Och jag ger mitt liv för fåren. Jag har också andra får som inte hör till den här fållan. Också dem måste jag leda, och de kommer att lyssna till min röst. Så ska det bli en hjord och en herde (Joh. 10:14ff).

Jesus talar här om de troende i både GT och NT. De ”andra fåren” är hedningarna som genom tron blir inlemmade i det andliga Israel. Det är alltså frågan om alla som trott på löftet om Kristus från Adam och framåt genom hela historien. Det är den sanna kristna kyrkan som Jesus på den yttersta dagen skall ställa på sin högra sidan. De är fåren som är välsignade genom tron på Kristus och som i denna tro har gjort goda gärningar.

Getterna däremot är bilden av de otroende, av världens barn som inte trott på Kristus och vars gärningar därför inte håller måttet inför Gud.

I sitt första brev till tessalonikerna skriver Paulus:

... Ni omvände er till Gud, bort från avgudarna, för att tjäna den levande och sanne Guden och vänta på hans Son från himlen, honom som Gud har uppväckt från de döda: Jesus, som räddar oss från den kommande vredesdomen (1 Tess. 1:9f).

Här är det uppenbart att aposteln bara talar om en enda återkomst då Jesus frälsar de sina ”undan vredesdomen”. Paulus hade predikat i synagogan och samtalat med judarna utifrån Skrifterna och förklarat och visat att Messias måste lida och uppstå från de döda (Apg. 17:2f). Några kom då till tro på Kristus. Därefter väntade de ivrigt på att Kristus skulle komma tillbaka till domen som samtidigt är de troendes slutliga frälsning. Så har kyrkan i alla tider väntat på Kristi återkomst. Ingen vet *när* den skall ske, men vi vet att det är absolut säkert *att* den kommer att ske.

Kiliasmens villfarelse

En stor del av den förvirring som idag råder inom många kyrkor och samfund

beror på den nämnda *kiliasmen*, alltså de obibliska lärorna om ett jordiskt tusenårsrike. Det finns som nämndes redan i förra numret flera olika varianter av kiliasmen, och dessa är sedan i sin tur uppdelade i olika grupper. Mängden av mänskliga spekulationer är här mycket stor. För att läsarna skall få en klar bild av hur man ofta lär om det jordiska tusenårsriket har jag valt ett exempel från en konservativ, luthersk präst inom svenska kyrkan. Det är prosten *Lars Magnus Engström* (1867-1951) som verkade i Bolstad i Dalsland. Han blev känd för sin kamp för att Luthers lilla katekes skulle bevaras i skolorna och religionsundervisningen.

Det finns mycket gott i L.M. Engströms undervisning, vilket skall erkännas. Jag har t.ex. flera gånger läst hans fina bok om lokalförsamlingen med stor behållning (Engström, *Lokalförsamlingen*, Stockholm 1926, prästmötesavhandling). Men i fråga om de yttersta tingen har han kommit in på villovägar, mycket beroende på att han här har följt den sydtyska pietismens kiliastiska uppfattning.

L.M. Engströms uppfattning

I Skriften "De yttersta tingen" (1962) lägger Engström fram sin syn på de yttersta tingen. Han citerar många bibelställen och den som inte är närmare insatt kan få uppfattningen att Engström bara presenterar vad Bibeln lär. Många saker är också helt riktiga var för sig. Men sedan tolkas alla välkända ställen i enlighet med den kiliastiska synen där Kristus kommer tillbaka två gånger. Engström motiverar detta på följande sätt. Han skriver:

//Tusenårsriket (Millennium). Tron på ett synligt Guds rike redan på den gamla jorden var allmän i urkyrkan. Under de tre första århundradena hörde den till rättrogheten. Denna tro gick dock senare förlorad. Härom säger doktor J. A. Bengel: "Sedan kristendomen genom

kejsar Konstantin fått överhand i världen, har hoppet om det tillkommande mycket försvagats genom tillfredsställelsen och njutningen av det närvarande." I följd härav föll läran om tusenårsriket i svärmarnas händer och blev mycket illa förvriden.

Så skedde särskilt i reformationstiden genom omdöparsekten i Wittenberg. Denna ville med våld omstörta både gott och ont såväl i stat som i kyrka. Genom en kraftig ordets predikan stillade Luther i denna stad den otyglade våldsrörelsen. Men svärmarna fortsatte sitt ofog på andra ställen, exempelvis i Münster, där överheten och välsinnade medborgare förjagades, skraddaren Johan av Leiden utropades till konung i det upprättade tusenåriga riket, månggifte infördes o.s.v. Icke underligt, att reformatorerna i Augsburgska bekännelsens sjuttonde artikel "förkastade dem, som utsprida judiska meningar, att, före de dödas uppståndelse, de gudfruktiga skola taga världens rike i besittning, sedan de ogudaktiga allestädes underkuvats".

Med andra ord: Här förkastas den falska, sinnliga föreställningen om ett tusenårigt rike, som är av denna världen, det vill säga sådant, vilket man menade sig genom våld och revolution kunna upprätta. Med full rätt ha reformatorerna och kyrkans lärare efter dem förkastat en sådan köttslig uppfattning av det tusenåriga riket. Skriften lär icke ett köttsligt, utan ett andligt, himmelskt och härligt välsignelsetillstånd på jorden.// (Engström, a.a., s. 33f).

Enligt Engström är det alltså så att urkyrkan och fornkyrkan enhälligt skulle ha lärt ett jordiskt tusenårsrike som en del av den rätta, bibliska läran, men att denna lära försvunnit eller förvanskats efter kejsar Konstantin på grund av kyrkans förvärldsligande. Den enligt Engström rätta läran om tusenårsriket blev sedan

förstörd av s.k. ”svärmare”, som särskilt framträdde på Luthers tid. Därför förkastades deras våldsamma och felaktiga kiliasm av reformatörerna och även av alla goda kyrkolärare därefter.

Mot detta måste man inlägga en kraftig protest, både på kyrkohistorisk och biblisk grund. Det är sant att det fanns kiliasmiska tolkningar av Uppenbarelsboken i fornkyrkan och det är sant att en grovt svärmisk kiliasm fördes fram av svärmare på Luthers tid. Luther skrev själv om detta.

Men Engström borde för det första ha nämnt att Uppenbarelsboken var mycket omdiskuterad i fornkyrkan *just på grund av att somliga lärde ett jordiskt tusenårsrike med ett ställe i denna bok som stöd.*

Kyrkohistorikern *Eusebios* (263-339) skriver om kiliasmen i samband med att han kommer in på kyrkofadern *Dionysios* av Alexandria (+ 265) och dennes liv och skrifter. *Dionysios* var lärare vid kateketskolan i Alexandria och hade blivit svårt förföljd under kejsarna Decius och Valerianus. Han var en framstående exeget och hade haft Origenes som lärare.

Eusebios skriver om *Dionysios*:

//Förutom alla dessa skrifter författade *Dionysios* två böcker om *löftena*. Orsak till dem var *Nepos*, en biskop i Egypten. Han lärde att löftena till de heliga i de gudomliga skrifterna borde tolkas på judiskt sätt och påstod att en tusenårstid med kroppslig njutning skulle inträda på denna jord. Då *Nepos* trodde att han kunde styrka sin mening med Johannes Uppenbarelse, skrev han en bok om den...

(Här citerar *Eusebios* *Dionysios* egna ord:) ”De visar upp en bok av *Nepos* och stöder sig alltför mycket på den som om den ovedersägligt bevisade att Kristi rike skall finnas på jorden. Jag gillar och älskar *Nepos* i mycket annat för hans tro, hans flit, hans skriftstudium och omfattande psalmdiktning, som många av bröderna har stor glädje av. Jag har stor aktning för

mannen, så mycket mer som han redan avlidit. Men mest kär och dyrbar av allt är sanningen...

(*Dionysios* berättar sedan hur man hade samlats och gått igenom boken och diskuterat om den stämde med Bibelns lära. Han skriver:)

Om det fanns goda skäl skändes vi inte för att ändra åsikt och instämna. Med vaket samvete, utan hyckleri och med våra hjärtan vända till Gud godtog vi det som kom fram genom bevis och lärur ur den heliga Skrift.

Till sist hörde alla de närvarande bröderna hur denna läras upphovsman och ledare, *Korakion*, erkände och försäkrade oss att han inte längre höll sig till denna lära, inte skulle tala om den, nämna eller undervisa om den, ty han var helt övertygad av motskälerna. Några av de övriga bröderna glädde sig över endräkten, den ömsesidiga anpassningen och förståelsen.//

(*Eusebios kyrkohistoria*, Artos förlag, Malmö 2007, s. 249-251)

Engströms påstående om att kiliasmen skulle ha varit en allmän ortodox uppfattning i fornkyrkan håller alltså inte alls.

Vidare är det mycket märkligt att Luther och reformatörerna skulle ha omfattat läran om tusenårsriket utan att detta någonstans framkommer i deras skrifter. Om Engström har rätt och det enbart är den s.k. ”krassa”, grova kiliasmen som avvisas i Augustana är det ytterst märkligt att detta aldrig säg någonstans. När Luther avvisar en villfarelse brukar han alltid vara noga med att avgränsa denna från sanningen. Om Luthers uppfattning hade varit att Kristus kommer tillbaka två gånger med ett jordiskt tusenårsrike däremellan undrar man verkligen varför Luther aldrig lär detta? Är det inte i stället så att svärmarna i CA 17 förkastas just därför att de lär kiliasmen!? *Forts. följer.*